

Vina

Smysl pro vinu je bytostně spjat se smyslem pro pravost a správnost, stejně jako smysl pro ošklivost je bytostně spjat se smyslem pro krásu a smysl pro bezprávi se smyslem pro právo, atd. Jinými slovy, je to věc kulturní, která tedy předpokládá proces kultivace. Tak jako v hudbě nebo malířství jsou směrodatní ti, kdo mají smysl pro hudbu anebo pro výtvarné umění, tak jsou v otázkách viny směrodatní ti, kdo pro vinu mají smysl, kdo jsou schopni a také ochotni, připraveni vinu vnímat, registrovat, vinu si uvědomovat. V bibli čteme, že spravedlnost zvyšuje národ, zatímco hřích je ku pohanění národům. Rozumím tomu tak, že ku pohanění národům je také neschopnost vnímat nespravedlnost, nikoliv pouze vědomě nespravedlivé jednání. Rád bych poukázal na svědectví jednoho z našich nejznámějších psychiatrů, současného děkana jedné z lékařských fakult, prof. Cyrila Höschla, které vyšlo v příloze DNES deníku MF dnes téměř přede dvěma roky (2.12.93, s. 30-31.). Prof. Höschl tam konstatuje, že „pocit viny z účasti na minulém režimu individuálně vesměs neexistuje. V rámci obranných mechanismů dochází k popření vlastní viny tím, že se přesouvá na okolí.“ A je to prý podle H. naprosto přirozené: „tímto přesunem viny na okolí se ovšem drží pohromadě, zachovává si vlastní integritu. Nelze, z jeho hlediska je to jediná možnost, jak zůstat sám sebou.“ Rád bych k tomu okamžitě dodal, že tato integrita je ve skutečnosti pseudointegritou a že je nutně bezperspektivní. Pripusťme, že to nemusí být lež (častěji to ovšem lež skutečně je). Vina je skutečností i tam, kde si ji viník nepřipouští, kde si ji vůbec neuvědomuje. To je rozdíl v přístupu k otázce viny mezi vědcem (v tomto případě psychiatrem) a filosofem. Pokusím se Vám ukázat na to, že téma viny je tak staré jako sama filosofie. Asi nejvýznamnější z tzv. fyziologů, nesprávně „přírodních filosofů“ nebo stejně nesprávně – podle Aristotela – hylozoistů, totiž Anaximandros, mluví o bezpráví (ADIKIA), pokutě (DIKÉ) a trestu (či odplatě, TISIS) u všech jsoucích, která se dopouštějí bezpráví již tím, že vznikla, totiž bezpráví vůči všem těm, která vzniknout nemohla a nevznikla (to je můj výklad).

(Praha, 951024-2.)